DOI: [10.32702/2307-2105-2020.3.155](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.155)

УДК: 330.341.2

*А. В. Ворона,
аспірант кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
ORCID: 0000-0002-4910-2249*

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*A. Vorona
postgraduate student of the Department of Management
and Economic Security, Cherkasy National University named after Bohdana Khmelnytskoho*

INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES AS A PROSPECT OF DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

У статті досліджено інноваційну активність підприємств реальної економіки як основи її подальшого розвитку, висвітлено інноваційну позицію України, проаналізовано ефективність інноваційної діяльності за міжнародними інноваційними індексами, проведено оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємств за сферами діяльності та видами інновацій.

Обґрунтовано, що інноваційний розвиток підприємств є важелем, здатним визначити ефективний вектор економічного розвитку, пріоритетних напрямів діяльності, оптимізації витрат, перспектив підвищення позицій на ринку, підвищення якості продукції, забезпечення конкурентоспроможності і, як наслідок, розвитку національної економіки. Поряд із цим впровадження інновацій є тривалим процесом, який вимагає значних інвестицій та супроводжується виникненням системи ризиків, що гальмує інноваційну активність учасників ринкових відносин.

Сформульовано висновки щодо напрямів інноваційного розвитку національної економіки шляхом підтримки інновацій у промисловості та IT-індустрії; розвитку механізмів освітньої співпраці між ЗВО, підприємствами та державою; посилення уваги до малого підприємництва як основи для реалізації інноваційного потенціалу; сприяння розвитку галузей, де сприйняття та впровадження інновацій супроводжується найменшими ризиками.

The article investigates innovative activity of enterprises of the real economy as a basis for its further development, highlights the innovative position of Ukraine, analyzes the effectiveness of innovation activity by international innovation indexes, assesses the effectiveness of innovation activity of enterprises by activity and types of innovation.

The increase of the level of interest of the enterprises in carrying out innovative activity in general and in introduction of technological and product innovations in particular is highlighted. It is substantiated that the innovative development of enterprises is a lever capable of defining an

effective vector of economic development, priority areas of activity, cost optimization, prospects for increasing market positions, improving product quality, ensuring competitiveness and, as a consequence, the development of the national economy. At the same time, the introduction of innovation is a long process, which requires considerable investment and is accompanied by the emergence of a system of risks, which hinders the innovative activity of participants in market relations.

It is noted that small enterprises in their innovative activity do not require significant investments and attraction of considerable resources (energy, material, labor), have high flexibility and efficiency in decision-making. A negative factor for the innovation activity of small businesses is the inability to implement large innovation projects that require significant investment in the development and implementation of innovative ideas, the cost of human, material, financial resources. The conclusions on directions of innovative development of the national economy are formulated by stimulation and support of innovations; development of mechanisms of cooperation between enterprises and the state; increasing the focus on small business as an important component for realizing innovation potential; promoting the development of industries where the perception and implementation of innovation is accompanied by the least risks.

В статті досліджена інноваційна активність підприємств реальної економіки як основи подальшого розвитку, освічена інноваційна позиція України, проаналізована ефективність інноваційної діяльності на основі міжнародних інноваційних індексів, проведена оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств по сферах діяльності і видам інновацій.

Обосновано, что инновационное развитие предприятий является рычагом, способным определить эффективный вектор экономического развития, приоритетных направлений деятельности, оптимизации затрат, перспектив повышения позиций на рынке, повышение качества продукции, обеспечение конкурентоспособности и, как следствие, развития национальной экономики. Наряду с этим внедрение инноваций является длительным процессом, который требует значительных инвестиций и сопровождается возникновением системы рисков, тормозит инновационную активность участников рыночных отношений.

Сформулированы выводы относительно направлений инновационного развития национальной экономики путем поддержки инноваций в промышленности и ИТ-индустрии; развития механизмов образовательного сотрудничества между ЗВО, предприятиями и государством; усиление внимания к малому предпринимательству как основы для реализации инновационного потенциала; содействие развитию отраслей, где восприятие и внедрение инноваций сопровождается наименьшими рисками.

Ключові слова: *інновації; національна економіка; інноваційний потенціал; підприємства; інноваційні індекси; ефективність інноваційної діяльності.*

Keywords: *innovation; national economy; innovation potential; enterprises; innovation indices; efficiency of innovation activity.*

Ключевые слова: *инновации; национальная экономика; инновационный потенциал; предприятия; инновационные индексы; эффективность инновационной деятельности.*

Постановка проблеми. *Прослідковуючи світові тенденції розвитку складових суспільного життя та його динаміку, стає зрозумілим, що інноваційна активність галузей національної економіки є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств країни на світовому ринку. Нині це заходить відображення у сфері інформаційних технологій та зеленій економіці, де впровадження інновацій є визначаючим фактором успіху та запорукою майбутнього розвитку.*

Одним із факторів, що гальмують активізацію інноватизації національної економіки, є особиста незацікавленість елементів ринку та підприємців у проведенні інноваційної діяльності, спричинена відсутністю

стандартизованої системи оцінки об'єктів інтелектуальної власності та, як наслідок, особиста незацікавленість суб'єктів господарювання інвестувати кошти у довгострокові інноваційні проекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика підприємницьких інновацій досліджувалася багатьма вітчизняними вченими та дослідниками, у тому числі Т. Полозовою [1], О. Рудницькою [2], Ю. Дзячковою [3], О. Бабиною [4], М. Поплавським [5] та ін.

Зокрема, дослідження стану інноваційної діяльності та глобальних факторів впливу на національну економіку країни здійснювали: Т. Гринько, М. Джаман, В. Гусев, А. Яковлев та інші вітчизняних й зарубіжні дослідники.

Недостатньо дослідженими лишаються питання, що стосуються впливу соціально-економічних чинників та нестабільного політичного стану України на стан інноваційного розвитку національної економіки та, зокрема, активізацію інноватизації в різних сферах економічної діяльності.

Метою статті є дослідження інноваційної активності підприємств національної економіки як перспективи її подальшого розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Активізація процесів інноватизації є пріоритетом розвитку національної економіки, оскільки може забезпечити підтримку конкурентоспроможності України на світовому ринку шляхом підвищення ефективності виробництва в цілому та діяльності підприємств зокрема. Одним із шляхів забезпечення конкурентоспроможності підприємства, що є основою економічного зростання країни та забезпечуватиме її фінансову незалежність, є активне впровадження інновацій, що є складовими сталого розвитку національної економіки. Успіх оволодіння інноваційними механізмами розвитку впливає на майбутнє України: стане вона однією з розвинених країн, чи й далі залишатиметься на узбіччі соціально-економічного та науково-технічного прогресу [6, с. 49].

На інноваційний розвиток національної економіки впливає діяльність малих підприємств, здатних мобільно пристосовуватися до останніх тенденцій та підвищення попиту на нові продукти і послуги. Так звані «проривні» технології [7], що супроводжуються впровадженням нових ідей та пропозицій та впливають на ринок, на початкових етапах використовуються невеликими фірмами та підприємствами, а великими підприємствами починають використовуватися значно пізніше, після того як пройшли певну «апробацію».

Проаналізувати динаміку інновацій слід спираючись на статистичні дані реальної економіки, яка є основою для економічних явищ, процесів і тенденцій на національному рівні. При цьому не варто забувати, що більшість тенденцій розвитку економічних явищ і процесів, виробництва та впровадження інновацій виникають на світовому рівні за умов відкритої та висококонкурентної економіки, яка створює складні умови для виживання та розвитку підприємств в усіх сферах економічної діяльності.

Україна є однією з країн, що декларують важливість впровадження інновацій для вирішення першочергових соціально-економічних проблем країни. Сучасна криза демонструє безперспективність орієнтації на експортно-сировинну модель розвитку національної економіки. Подолання наслідків кризи та перехід до стійкого зростання залежить від ефективності докладених зусиль усіх елементів національної економіки в контексті підвищення рівня інноватизації економіки, реалізації креативних ідей населення, диверсифікації економіки.

На міжнародному рівні для визначення інноваційної спроможності та інноваційної готовності економіки країни часто застосовною є інтегральна оцінка стану розвитку інноваційної системи. Таким чином, варто здійснити аналіз стану інноваційного сектору національної економіки, базуючись на даних міжнародних рейтингів, що оцінюють інноваційний потенціал, а також інноваційну та технічну конкурентоспроможність країни. Найбільш впливовими є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index), Оцінка готовності до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production Assessment).

За зазначеними шістьма рейтингами ефективність інноваційної діяльності національної економіки у 2018-2019 рр. знизилася за 4-ма індексами. У той же час, Глобальний інноваційний індекс та Індекс інноваційної ефективності покращили позиції України через високі показники за критеріями створених знань, отриманих патентів та корисних моделей по відношенню до ВВП, витрат на комп'ютерне програмне забезпечення, експорту послуг інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у відсотках від загального обсягу торгівлі [8].

Зважаючи на це, важливою є оцінка динаміки зацікавленості підприємств у впровадженні інноваційної діяльності протягом 2012-2018 рр. (рис. 1).

Рис. 1. Частка інноваційно активних підприємств у 2014-2018 рр.

Джерело: сформовано авторкою на основі [9]

Міжнародна інтеграція інноваційної діяльності підприємств розвинена недостатньо. Основна кількість партнерів інноваційних підприємств розташовані в Україні. Щодо міжнародної співпраці, то серед іноземних підприємств, з якими співпрацюють вітчизняні суб'єкти господарювання, переважають партнери з країн ЄС. Тенденція до міжнародної співпраці в галузі інноваційного розвитку позитивна, оскільки забезпечує обмін досвідом та потенційно сприяє підвищенню інноваційного потенціалу елементів національної економіки.

Для забезпечення ефективності інноваційної діяльності необхідно оцінити результати діяльності підприємства, видів виробництва, інноваційних перспектив, потенціалу, інформатизації та загальної прийнятності новачків для суб'єктів господарювання, зокрема фінансової. Ефективною може вважатися така інноваційна діяльність, результативність якої за поточних умов є максимальною.

Інноваційний розвиток підприємств є важелем, здатним визначити ефективний вектор економічного розвитку, пріоритетних напрямів діяльності, оптимізації витрат, перспектив підвищення позицій на ринку, підвищення якості продукції, забезпечення конкурентоспроможності і, як наслідок, розвитку національної економіки. Проте впровадження інновацій є тривалим процесом, який вимагає значних інвестицій та супроводжується виникненням системи ризиків. Тому учасники ринкових відносин часто не наважуються на інноватизацію, схильючись до використання перевірених часом технік та технологій.

Поряд із цим, рівень зацікавленості підприємств у здійсненні інноваційних процесів у період 2012-2018 рр. зростає (рис. 2): їх частка в загальній чисельності досліджуваних підприємств збільшилась з 14,6 % до 28,1 %, позитивною тенденцією є зростання частки підприємств які здійснюють продуктові інновації які, власне, і зумовлюють інноваційний розвиток національної економіки.

Рис. 2. Характеристика інноваційної активності підприємств в Україні у 2012-2018 рр.

Джерело: сформовано авторкою на основі [9]

Зростання кількості інноваційно активних підприємств відбувається завдяки науково-технічному прогресу, стрімкому розвитку інформаційних технологій, які є невід'ємною частиною впровадження будь-якої нової технології чи ідеї та впливовим чинників економічного зростання й створення робочих місць, орієнтації не лише елементів національної економіки, а й населення України, на так звану «зелену» економіку та збереження природних ресурсів.

Зростанню частки інноваційно зацікавлених підприємств сприяє підписання в 2014 р. угоди з ЄС, що характеризується підвищенням рівня конкуренції на українському ринку. В той же час спостерігається зниження частки підприємств, що впроваджують технологічні інновації. Поступове зменшення частки цього виду інновацій зумовлено збільшенням попиту на нетехнічні інновації, тобто такі, що реалізовуватимуть нові способи ефективної організації робочого процесу, а також інновації, спрямовані на розвиток нових способів взаємин між організаціями. Зростання попиту спостерігається також і на маркетингові інновації, що впливають на дизайн та презентацію продуктів діяльності підприємств та орієнтовані на збільшення обсягів продажів.

Слід відзначити усвідомлення та активізацію процесів інноваційної діяльності підприємств у різних сферах економічної діяльності, а також значне підвищення попиту на впровадження інновацій протягом 2012-2018 рр.

Разом зі прискоренням розвитку технологій та зростанням потреб населення виникає потреба у здійсненні інновацій у всіх сферах життя суспільства, що забезпечуватиме не лише сталість розвитку суспільства та підприємств, а й сталість інноваційного розвитку національної економіки в цілому. Інноваційна діяльність здійснює вплив не лише на високотехнологічні, а й на більш традиційні сфери економічної діяльності. Так, інноваційний процес сприяє зростанню виробництва і, як наслідок, підвищенню продуктивності праці та сприянню інвестування у виробничу сферу.

У таблиці 1 наведено показники інноваційної активності підприємств за сферами економічної діяльності упродовж 2012-2018 рр.

Таблиця 1.
Інноваційна активність підприємств за сферами економічної діяльності

	Кількість підприємств			У тому числі					
				інноваційно активних підприємств			з них		
							підприємства з технологічними (продуктовими та/або процесовими) інноваціями		
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018
Промисловість	13529	12815	13762	2492	2598	4060	1888	1859	1985
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	7592	6737	7216	850	1164	2174	308	597	332
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3646	3466	3655	267	336	568	160	208	144
Інформація та телекомунікації	1517	1972	1963	287	435	619	186	258	196
Фінансова та страхова діяльність	...	696	580	...	151	222	...	86	67
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	1468	1208	1195	188	213	262	121	134	90
Наукові дослідження та розробки	...	364	305	...	118	114	...	103	87
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	...	468	453	...	80	154	...	33	36

Джерело: сформовано авторкою на основі [9]

Незначні коливання в часі загальної кількості підприємств супроводжуються суттєвим збільшенням кількості інноваційно активних підприємств, що зумовлено прискоренням розвитку технологій, популяризацією таких постіндустріальних сфер економічної діяльності, як ІТ-індустрія, що успішно інтегрується у глобальне ринкове середовище. Сектор інформаційно-комунікаційних технологій є потужною галуззю національної економіки України, що продовжує розвиватися та дозволить підвищити її конкурентоспроможність у майбутньому.

Сфера промисловості теж характеризується підвищенням рівня інноваційної активності підприємств. Незважаючи на збільшення частки інноваційно активних підприємств, інноваційні процеси у галузі промисловості найчастіше є екстенсивними та впроваджуються шляхом реалізації науково-технічних здобутків минулих років. Цей вид впровадження інновацій є неефективним і не дозволить достатньо тривалий час підтримувати конкурентоспроможність вітчизняних підприємств оскільки відсутній процес створення нових інновацій. Водночас спостерігається орієнтація на впровадження енергозберігаючих технологій, зокрема використання принципово нових засобів і систем контролю за витратами енергії.

Стрімкий інноваційний розвиток простежується також і в інших галузях. Так, важливою є інноватизація технологій та засобів, спрямованих на боротьбу з тероризмом, модернізацію військової техніки та зміцнення безпеки країни. У сфері послуг інноваційна діяльність активізувалася лише останніми роками, що зумовлено змінами в розвинених країнах, насамперед, у країнах ЄС. Аналіз наведених даних вказує на схильність підприємств з надання послуг до впровадження нетехнологічних інновацій, організації які орієнтовані на наукову діяльність, схильні до здійснення технологічних інновацій.

Важливим фактором у здійсненні інноваційної діяльності підприємствами є розмір підприємства, зокрема, низка відмінностей великих компаній від малих, що виокремлюється науковцями, а саме:

- швидкість прийняття рішень;
- відношення до ризику;
- розміщення ресурсів;
- розуміння бізнес-моделі та управління нею;
- різниця в розумінні інновацій [10, с. 48].

Розглянемо орієнтацію підприємств в сфері промисловості та надання послуг загалом, а також залежність зацікавленості в проведенні інноваційної діяльності залежно від розміру суб'єкта економічних відносин (рис. 3).

2012-2014 рр.

2014-2016 рр.

2016-2018 рр.

а)

Рис. 3. Інноваційна діяльність підприємств за розміром підприємства
а) у галузі промисловості; б) у сфері надання послуг
Джерело: сформовано авторкою на основі [9]

Протягом досліджуваного періоду середній рівень зацікавленості ведення інноваційної діяльності малих підприємств становить 17,3 % у галузі промисловості та 16,3 % - у сфері надання послуг, тоді як для великих підприємств частка інноваційно активних підприємств становить 44,4 % і 32,7 % відповідно. Спостерігається також закономірність зацікавленості малих підприємств у проведенні інноваційної діяльності, спрямованої на нетехнологічні удосконалення як у сфері надання послуг, так і в галузі промисловості. Орієнтованість впровадження малими підприємствами інноваційних ідей і методів ефективного управління підприємством пояснюється нижчим рівнем інвестиційного ризику, аніж впровадження технічних інновацій. Оскільки технологічна інноватизація виробництва супроводжується високими ризиками безрезультатного науково-технологічного дослідження на початковому етапі впровадження інновації і, відповідно, неефективної витрати вкладень, таку діяльність, найчастіше, проводять великі підприємства та організації, для яких такі витрати є прийнятними.

У той же час, саме малі підприємства вважаються каталізаторами інноваційної діяльності, що зумовлено сукупністю переваг перед великими підприємствами, серед яких варто відзначити наступні:

- здатність швидко впроваджувати а тестувати запропоновані інновації;
- швидкий перехід від інноваційної ідеї до інноваційного продукту;
- висока мотивація праці;
- низький рівень непрямих витрат;
- прямі контакти з партнерами.

Малі підприємства в своїй інноваційній діяльності не вимагають значних вкладень та залучення значних ресурсів (енергетичних, матеріальних, трудових), мають високу гнучкість та оперативності у прийнятті рішень. Негативним фактором інноваційної діяльності малих підприємств є неможливість впровадження

великих інноваційних проектів які потребують значних капіталовкладень на розробку і впровадження інноваційних ідей, витрат людських, матеріальних, фінансових ресурсів. На це здатні великі підприємства і корпорації необхідність інноваційної активності яких обумовлена потребою збереження конкурентоспроможності та технологічною необхідністю.

Висновки. Дослідження інноваційної активності підприємств як передумови сталого розвитку національної економіки дозволило зробити наступні висновки:

- кількість інноваційно активних підприємств в Україні має тенденцію до зростання, як основи для конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках, відповідності вимогам світового ринку;
- інноваційна активність суб'єктів господарювання характеризується зростанням частки технологічних, інформаційних та продуктових інновацій, що висвітлює ринкові тенденції;
- характерною рисою інноваційного процесу малих підприємств є перевага маркетингових та процесових інновацій, великих – технологічні та продуктові, що обґрунтовує різні механізми та інструменти їх стимулювання.

Результати дослідження свідчать про те, що підсилення інноваційної активності пов'язано з багатьма процесами та чинниками впливу, серед яких слід виокремити роль держави та стимулюючих механізмів, програм, стратегій, які дозволять оцінити інноваційний потенціал та сформулювати шляхи його посилення.

Список використаних джерел.

1. Полозова Т.В., Кривцун Д.Ю. Інноваційна діяльність підприємства та економічна сутність інноваційного процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. «Економіка і менеджмент»*. 2015. Вип. 12. С. 108–113.
2. Рудницька О. М. Інноваційна діяльність підприємств в Україні та шляхи її покращення. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика*. 2014. № 811. С. 305-309.
3. Дьячкова Ю. М., Токарева А. О., Дьячков А. М. Інноваційна активність промислових підприємств України в контексті їх сталого розвитку. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. № 1 (40), с.107-114.
4. Бабина О.Є., Бойчук М.С. Механізм стимулювання інноваційного розвитку підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2014. № 9. с. 49-56.
5. Поплавський М.В. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної активності підприємств України на сучасному етапі. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка»*. 2017. вип. 17. с. 83-90.
6. Гринько, Т.В. Інноваційний розвиток України: тенденції та проблеми. *Technology audit and production reserves*. 2013. № 1/3(9). с. 17-21. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiW7PX EzoXoAhWts4sKHbHxAhEQFjABegQIAxAB&url=http%3A%2F%2Fjournals.urau.ua%2Ftarp%2Farticle%2Fdownload%2F12252%2F10139&usq=AOvVawIwdch_7UVzPNIXcNok8Yjv
7. Маркевич К., Сіденко В., Юрчишин В. Перспективи виходу України на ринки висхідних країн. Аналітична доповідь. Київ: Заповіт, 2015. – 116с.
8. Згуровський М. Технологічне передбачення як інструмент прийняття стратегічних рішень. *ZN, UA [електронний ресурс]*. URL: https://dt.ua/SCIENCE/tehnologichne_peredbachennya_yak_instrument_priynyattya_strategichnih_rishen.html
9. Писаренко Т.В., Кваша Т.К. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка. Київ: УкрІНТЕІ, 2019. 80 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність України 2018. Статистичний збірник. Київ: ТОВ «Август Трейд», 108 с.
11. Колісніченко П.Т. Інноваційна діяльність підприємств малого та середнього бізнесу в Україні: тенденції та перспективи. Проблеми системного підходу в економіці. *Збірник наукових праць*. 2017. Випуск 4(60). URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/4_60_2017_ukr/7.pdf

References.

1. Polozova, T.V. and Kryvtun, D.Yu. (2015), " Enterprise innovation activity and economic essence of innovation process", *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. «Ekonomika i menedzhment»*, Vol. 12. pp. 108–113.
2. Rudnyts'ka, O. M. (2014), " Innovative activity of enterprises in Ukraine and ways to improve it", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Lohistyka*, Vol. 811, pp. 305-309.
3. D'yachkova, Yu. M. Tokareva, A. O. and D'yachkov, A. M. (2017), " Innovative activity of industrial enterprises of Ukraine in the context of their sustainable development", *Visnyk Donbas'koyi derzhavnoyi mashynobudivnoyi akademiyi*, Vol. 1(40), pp.107-114.
4. Babyna, O.Ye. and Boychuk, M.S. (2014), " Mechanism of stimulation of innovative development of the enterprise", *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, Vol. 9, pp. 49-56.
5. Poplavs'kyi, M.V. (2017), " Problems and prospects of innovation activity of Ukrainian enterprises at the present stage", *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody "Ekonomika"*, Vol. 17, pp. 83-90.

6. Hryn'ko, T.V. (2013), "Innovative development of Ukraine: trends and problems", *Technology audit and production reserves*, Vol. 1/3(9), pp. 17-21. available at: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiW7PX EzoXoAhWts4sKHbHxAhEQFjABegQIAxAB&url=http%3A%2F%2Fjournals.uran.ua%2Ftarp%2Farticle%2Fdownload%2F12252%2F10139&usg=AOvVaw1wdch_7UVzPNIXcNok8Yjv (Accessed 23.02.2020)
7. Markevych, K. Sidenko, V. and Yurchyshyn, V. (2015), *Perspektyvy vykhodu Ukrayiny na rynky vyskhidnykh krayin. Analitychna dopovid'* [Prospects for Ukraine to enter the markets of the rising countries. Analytical report], Zapovit, Kyiv, Ukraine .
8. ZN, UA (2020) Z'hurovs'kyy M., "Technological prediction as a tool for strategic decision making", available at: https://dt.ua/SCIENCE/tehnologichne_peredbachennya_yak_instrument_priynyattya_strategichnih_rishen.html (Accessed 23.02.2020).
9. Pysarenko, T.V. and Kvasha, T.K. (2019), *Stan innovatsiynoyi diyal'nosti ta diyal'nosti u sferi transferu tekhnolohiy v Ukrayini u 2018 rotsi: analitychna dovidka* [State of Innovation and Technology Transfer Activity in Ukraine in 2018: Analytical Reference], UkrINTEI, Kyiv, Ukraine.
10. *Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' Ukrayiny 2018. Statystychnyy zbirnyk* [Scientific and Innovative Activity of Ukraine 2018. Statistical Collection], TOV "Avhust Treyd", Kyiv, Ukraine.
11. Kolisnichenko P.T. (2017), "Innovatsiyna diyal'nist' pidpryyemstv maloho ta seredn'oho biznesu v Ukrayini: tendentsiyi ta perspektyvy", *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. Zbirnyk naukovykh prats'*, Vol. 4(60). available at: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/4_60_2017_ukr/7.pdf (Accessed 27.02.2020).

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.